

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Αθήνα, 16.9.2005

Αρ.Πρωτ. /2005, /2005
Χειριστές: Μίλτος Παύλου
Ματίνα Πούλου

Προς κύριο Κωνσταντίνο Ράμμα,
Ειδικό Γραμματέα Θεμάτων Σπουδών,
Επιμόρφωσης και Καινοτομιών
Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Νίκης 10 - 10563 Αθήνα

Αξιότιμε κύριε Ειδικέ Γραμματέα,

Με αφορμή μια σειρά αναφορών που υπεβλήθησαν στο Συνήγορο του Πολίτη (με αρ. πρωτ. /2005, /2005, /2005, /2005, /2005 και πρόσφατα οι με αρ. πρωτ. /2005 και /2005), αλλά και ερωτήματα που απηύθυναν σε τον Κύκλο Δικαιωμάτων του Παιδιού μαθητές και εκπαιδευτικοί, η Αρχή ασχολήθηκε με το ζήτημα της άρνησης εγγραφής ανήλικων αλλοδαπών μαθητών σε σχολικές μονάδες ΤΕΕ και Γενικού Λυκείου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη κατόπιν επικοινωνίας τόσο με τους Διευθυντές των σχετικών Εκπαιδευτικών Μονάδων όσο και με τις αρμόδιες Διευθύνσεις Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και συγκεκριμένα με τους κ.Γεωργαντζέλη- Προϊσταμένη Δ/σης Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης - Τμήμα Β ΤΕΕ - Τεχν.Εκπαίδευσης και κ.Μακρή – Προϊστάμενο Α΄ Αθήνας – Γραφείο ΤΕΕ, διαπίστωσε τα εξής:

1. Δεν έχουν παρασχεθεί σαφείς οδηγίες από το Υπουργείο σας προς τους Διευθυντές των σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς την εγγραφή των ανήλικων αλλοδαπών μαθητών σε εκπαιδευτικές μονάδες πέραν της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (δημοτικό – γυμνάσιο), δυσχαιρένοντας την άσκηση των καθηκόντων των διευθυντών των εκπαιδευτικών μονάδων, ιδιαίτερα ως προς την εγγραφή αλλοδαπών μαθητών. Χαρακτηριστικές είναι οι 2 περιπτώσεις (βλ. σχετικά υποθέσεις /2005 & /2005) όπου ο Διευθυντής του 3^{ου} ΤΕΕ Νέας Φιλαδέλφειας αναγκάστηκε να απέχει από την εγγραφή των συγκεκριμένων ανήλικων αλλοδαπών μαθητών, κατόχων βεβαιώσεων υποβολής αίτησης ανανέωσης άδειας παραμονής, που είχαν ήδη φοιτήσει στην ίδια σχολική μονάδα κατά τα προηγούμενα έτη. Ο συγκεκριμένος Διευθυντής, ο οποίος έχει ήδη διωχθεί ποινικά για παρόμοια υπόθεση (επρόκειτο για την περίπτωση της εγγραφής ενήλικης αλλοδαπής μαθήτριας το έτος 2004), φοβούμενος ενδεχόμενες συνέπειες, αρνείται την εγγραφή αλλοδαπών μαθητών, οι οποίοι είναι κάτοχοι νόμιμων βεβαιώσεων αίτησης χορήγησης ή ανανέωσης άδειας παραμονής και ζητά προς τούτο την πρότερη έγκριση των επιμέρους εγγραφών από τον Προϊστάμενο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Α Αθήνας-Γραφείο ΤΕΕ.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Η πρακτική, ωστόσο αυτή δημιουργεί πλείστα όσα προβλήματα με κυριότερο την ανομοιογένεια ως προς τη μεταχείριση των ανήλικων αλλοδαπών μαθητών, αφού η εγγραφή τους ή όχι φαίνεται να ανήκει στη διακριτική ευχέρεια των Διευθυντών των οικείων εκπαιδευτικών μονάδων. Είναι προφανές όμως ότι η σοβαρότητα του ζητήματος της εγγραφής των αλλοδαπών μαθητών και συνακόλουθα της πρόσβασής τους στην εκπαίδευση απαιτεί η ευθύνη της οποιασδήποτε επιλογής να βαρύνει κεντρικά τη Διοίκηση και να μην μετατίθεται στους Διευθυντές των σχολείων.

Οι Διευθυντές των σχολείων για το συγκεκριμένο ζήτημα ακολουθούν εγκυκλίους όχι του Υπουργείου σας αλλά του ΥΠΕΣΔΔΑ, συχνά δε υποβάλλουν προφορικά ερωτήματα προς τη Διεύθυνση Μετανάστευσης του ΥΠΕΣΔΔΑ. Δημιουργείται έτσι εξαιρετική σύγχυση και παρανοήσεις όταν υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας αντλούν οδηγίες δράσης τους από εγκυκλίους άλλων Υπουργείων, εν προκειμένω του Υπουργείου Εσωτερικών. Η πρακτική αυτή είναι εξόχως προβληματική στο βαθμό που η απόλαυση ενός ατομικού δικαιώματος, όπως το δικαίωμα των ανήλικων για πρόσβαση στην εκπαίδευση συνδέεται με τη νομιμότητα παραμονής στη χώρα στο πλαίσιο της μεταναστευτικής νομοθεσίας.

Μάλιστα σε αρκετές περιπτώσεις, μεταξύ των οποίων ανήκουν και οι μνημονευόμενες ανωτέρω υπ. /2005 & /2005, η έλλειψη σαφών οδηγιών του Υπουργείου σας προς τους Διευθυντές των σχολείων έχει ως αποτέλεσμα την άρνηση εγγραφής στην εκπαίδευση αλλοδαπών ανήλικων που διαθέτουν βεβαίωση κατάθεσης δικαιολογητικών για έκδοση άδειας παραμονής κατά παράβαση της διάταξης του άρθρου 32 παρ.12 ν.3202/03, σύμφωνα με την οποία *«εφόσον ο αλλοδαπός κατέθεσε αίτηση ανανέωσης άδειας εργασίας ή άδειας διαμονής, πριν τη λήξη της προηγούμενης άδειας διαμονής, θεωρείται νομίμως διαμένων στη χώρα μέχρι η διοίκηση να αποφανθεί με απόφαση επί του αιτήματος του»*.

Παράλληλα επισημαίνεται και ο κίνδυνος εσφαλμένων οδηγιών δεδομένου ότι κάποιες από αυτές τις εγκυκλίους του ΥΠΕΣΔΔΑ σχετικά με την εγγραφή αλλοδαπών ανήλικων έχουν ήδη αποσυρθεί μετά από παρέμβαση της Αρχής μας στο παρελθόν (βλ. έγγραφο με αριθμ. πρωτ. /19.12.03 επιστολή του Συνηγόρου του Πολίτη προς το Υπουργείο Εσωτερικών, η οποία έχει κοινοποιηθεί στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων). Την πρακτική αυτή επιβεβαίωσαν και οι προϊστάμενοι των Δ/νσεων Εκπ/σης του Υπουργείου σας στην από 14/9/2005 τηλεφωνική επικοινωνία μας μαζί τους. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι στη συγκεκριμένη εγκύκλιο γίνεται μνεία του άρθρου 51 ν. 2910/2001 περί απαγόρευσης της Διοίκησης να συναλλάσσεται με αλλοδαπούς που δεν διαμένουν νόμιμα στη χώρα.

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι ειδικότερα για την εγγραφή αλλοδαπών μαθητών στα ΤΕΕ μέχρι και σήμερα εξακολουθεί να εφαρμόζεται η παλαιότερη με αρ. 44512/Γ2/26/4/2002 Υπουργική Απόφαση του Υπουργείου σας. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ.3 της απόφασης *«για την εγγραφή και φοίτηση αλλοδαπών μαθητών στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια ακολουθείται η διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο μόνο του ΠΔ 529/1989 (ΦΕΚ 223 Α)»*. Ωστόσο, το ΠΔ 529/1989 περιλαμβάνει περιορισμούς στον αριθμό αλλοδαπών μαθητών που εγγράφονται στα ΤΕΕ, καθώς και στο μέγιστο ποσοστό τους επί του

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

συνόλου των ημεδαπών μαθητών (20%)¹, περιορισμοί οι οποίοι αντιβαίνουν τις μεταγενέστερες και υπέρτερης νομικής ισχύος διατάξεις της Σύμβασης Δικαιωμάτων του Παιδιού (ν.2101/1992), αλλά και της επίσης μεταγενέστερης μεταναστευτικής νομοθεσίας. Ακολουθώντας τις υποδείξεις αυτής της Υπουργικής Απόφασης, οι οποίες εν πολλοίς βρίσκονται σε ανακολουθία με τις κείμενες διατάξεις, αλλά και άλλες οδηγίες που περιέχονται σε εγκυκλίους του Υπ. Παιδείας και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ο Δ/ντής του 3^{ου} ΤΕΕ ζήτησε από τον Προϊστάμενο της Δ/σης Εκπαίδευσης να ασκήσει τις λειτουργίες που προβλέπονται στο ΠΔ.529, προσδιορίζοντας τον αριθμό των αλλοδαπών μαθητών με δικαίωμα εγγραφής.

Θα πρέπει όμως, να διευκρινιστεί, ότι το ζήτημα της πρόσβασης στην εκπαίδευση αποτελεί ατομικό δικαίωμα όλων ανεξαιρέτως των ανηλίκων και χωρίς διακρίσεις, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (αρ. 28, ν.2101/92, εφεξής ΔΣΔΠ), το οποίο δεν εξαρτάται από τη μεταναστευτική πολιτική του κράτους. Άλλωστε, η ΔΣΔΠ ορίζει ρητά (αρ. 2 παρ. 2. ν.2101/92) ότι κάθε παιδί πρέπει να προστατεύονται «έναντι κάθε μορφής διάκρισης ή κύρωσης, βασισμένης στη νομική κατάσταση, στις δραστηριότητες, στις εκφρασμένες απόψεις ή στις πεποιθήσεις των γονέων του, των νόμιμων εκπροσώπων του ή των μελών της οικογένειάς του».

Τούτο σημαίνει ότι οι σχετικές διατάξεις των ν.2910/2001 και του ν.3386/2005 που τον διαδέχθηκε δεν μπορούν να ρυθμίζουν θέματα που αφορούν την απόλαυση ατομικών δικαιωμάτων contra των επιταγών διεθνών συμβάσεων που διαθέτουν υπέρτερη τυπική νομοθετική ισχύ. Οι διατάξεις σχετικά με την απαγόρευση παροχής υπηρεσιών σε μετανάστες χωρίς νόμιμα έγγραφα διαμονής στη χώρα (άρ.51 Του 2910/2001 και άρ.84 του ν.3386/2005) δεν μπορεί να οδηγήσουν ή να συνεπάγονται τη στέρηση του δικαιώματος ανηλίκων στην εκπαίδευση, που αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο και αναφαίρετο δικαίωμά τους.

Σε αυτό το πνεύμα και με σκοπό την υλοποίηση της παραπάνω δέσμευσης για την απρόσκοπτη και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση στην εκπαίδευση κινήθηκε ο Έλληνας νομοθέτης κατά τη θέσπιση του ν. 2910/2001 και κατόπιν του ν.3386/2005. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 40 (άρ.72 στο ν.3386/2005) «*ανήλικοι αλλοδαποί, που διαμένουν στην ελληνική επικράτεια, υπάγονται στην υποχρέωση της ελάχιστης σχολικής φοίτησης, όπως και οι ημεδαποί*». Εισάγεται, λοιπόν ρητά, όπως αναπτύχθηκε ήδη παραπάνω, η υποχρέωση της Πολιτείας να αντιμετωπίζει τους ανήλικους αλλοδαπούς χωρίς καμία διάκριση σε σχέση με τους ημεδαπούς, σε ό,τι αφορά στην πρόσβαση στην εκπαίδευση. Εισάγοντας εξαίρεση από το άρθρο 51 του ίδιου νόμου (άρ.84 του ν.3386/2005), που απαγορεύει σε όλους τους δημόσιους φορείς τη συναλλαγή με παράνομα ευρισκόμενους στη χώρα αλλοδαπούς, η διάταξη του άρθρου 40 παρ. 1 ορίζει ότι οι αλλοδαποί ανήλικοι, έχουν την υποχρέωση της εννιάετούς φοίτησης, όπως ακριβώς και οι ημεδαποί.

¹ Άρθρο μόνο, παρ.3 του ΠΔ 529/1989: «Ο αριθμός των αλλοδαπών μαθητών που εγγράφονται σε κάθε σχολική μονάδα τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης ή στα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια, καθορίζεται για τις δημόσιες σχολικές μονάδες από τον Προϊστάμενο της οικείας διεύθυνσης ή γραφείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (...) Στις προαναφερόμενες περιπτώσεις το σύνολο των εγγεγραμμένων αλλοδαπών μαθητών σε κάθε τάξη δε μπορεί να υπερβαίνει το 20% του συνόλου των εγγεγραμμένων ημεδαπών μαθητών στην τάξη αυτή.»

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Μετά το πέρας της εννεαετούς σχολικής φοίτησης (δημοτικό – γυμνάσιο) και τη συμπλήρωση του 16^{ου} έτους ηλικίας, μέχρι το οποίο η φοίτηση είναι υποχρεωτική (ν. 1566/85 Αρ. 2 παρ. 3), παύει να ισχύει η υποχρέωση εκπαιδευτικής εγγραφής και παρακολούθησης, που αφορά τους ανηλικούς και τους ασκούντες νομίμως την επιμέλειά τους, ισχύει όμως το προκύπτον από τη ΔΣΔΠ δικαίωμα στην εκπαίδευση, και ο ανήλικος έχει πλέον ελευθερία αποχής από την εκπαίδευση εφόσον το επιθυμεί.

Η διάταξη του άρθρου 40 του ν.2910/2001 και άρ.72 του ν.3386/2005 δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι επιβάλλει στην κράτος να προσφέρει μόνο την ελάχιστη σχολική φοίτηση στους αλλοδαπούς ανηλικούς. Μία τέτοια ερμηνεία θα ήταν αντίθετη με το πνεύμα του Συντάγματος, που έχει ως σκοπό να διασφαλίσει ότι οι ανήλικοι θα λαμβάνουν τουλάχιστον εννεαετή εκπαίδευση και όχι να περιορίσει την υποχρέωση του κράτους να παρέχει ελεύθερη πρόσβαση σε όλες της βαθμίδες της εκπαίδευσης στους ανηλικούς. Δεν τίθεται επομένως ζήτημα αποκλεισμού των ανήλικων αλλοδαπών από καμία βαθμίδα της εκπαίδευσης ακόμη και στην περίπτωση της παράνομης διαμονής των γονέων τους και (ή) των ίδιων στη χώρα.

Έχει επίσης γίνει δεκτή πλέον η ερμηνευτική θέση ότι η παρ. 3 του άρθρου 40 του ν. 2910/2001 έχει σαφώς διαφορετικό αντικείμενο από εκείνη της παρ. 1 του ίδιου άρθρου (σήμερα άρ.72.1 και 72.3 του ν.3386/2005). Η ερμηνεία αυτή που απορρέει κατά λογική αναγκαιότητα από την ορθολογική και σύμφωνη με το Σύνταγμα, τους νόμους και τις διεθνείς Συμβάσεις ανάγνωση της σχετικής διάταξης έχει διατυπωθεί ήδη από το Συνήγορο του Πολίτη στη με αριθμ. πρωτ.

/19.12.03 επιστολή του προς το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (Γενική Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης, Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης): «...ενώ με την παρ. 1 προσδιορίζεται ο κύκλος των υποχρέων προς φοίτηση ανηλικών αλλοδαπών, με την παρ. 3 προσδιορίζεται όχι το ποιος ανήλικος αλλοδαπός έχει δικαίωμα να εγγραφεί στο σχολείο αλλά το ποιος από τους δικαιουμένους ήδη να εγγραφούν μπορεί να το επιτύχει με ελλιπή δικαιολογητικά». Στο ίδιο άλλωστε πνεύμα κινήθηκε και η με αριθμ. πρωτ.

/1.10.2003 επιστολή του Συνηγόρου του Πολίτη προς το Υπουργείο Εσωτερικών, η οποία έχει κοινοποιηθεί στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (αριθμ.πρωτ. /1.10.2003).

Κατόπιν των ανωτέρω η Αρχή θεωρεί ότι:

όλοι οι ανήλικοι που διαμένουν στη χώρα απολαμβάνουν του δικαιώματος της πρόσβασης στην εκπαίδευση, χωρίς περαιτέρω όρους και περιορισμούς που να απορρέουν από την ιθαγένεια ή από το καθεστώς παραμονής των δικαιούχων ή των γονέων τους. Επί πλέον, ανήλικος ο οποίος πρόκειται να ενηλικιωθεί κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, δεν μπορεί καθ' οιονδήποτε τρόπο να αποκλειστεί εξ αυτού του γεγονότος από την πρόσβαση και εγγραφή στην φοίτηση.

Ως εκ τούτου, ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει την εκ μέρους σας ρητή ενημέρωση όλων των Περιφερειακών Διευθύνσεων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και των Διευθυντών των αντίστοιχων σχολείων, σε ευθυγράμμιση με τις επιταγές της ΔΣΔΠ, σχετικά με το δικαίωμα της πρόσβασης όλων ανεξαιρέτως των ανηλικών στην εκπαίδευση και ειδικότερα για τα παρακάτω:

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Α) Όλοι οι ανήλικοι που διαμένουν στη χώρα, ανεξαρτήτως καθεστώτος παραμονής, έχουν δικαίωμα εγγραφής σε όλες τις βαθμίδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Β) Τα θέματα εγγραφής και φοίτησης αλλοδαπών στην εκπαίδευση ανήκουν πρωτίστως στην ειδική αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο εφαρμόζει τις κείμενες διατάξεις, παρέχοντας τις απαραίτητες οδηγίες και εγκυκλίους προς τις υπηρεσίες του και τις εκπαιδευτικές μονάδες.

Γ) Η απαγόρευση του άρθρου 51 ν.2910/01 και ήδη άρθρου 84 ν. 3386/05 δεν αφορά την παροχή υπηρεσιών σε ανήλικους μετανάστες με σκοπό την άσκηση του θεμελιωδούς ατομικού δικαιώματος στην εκπαίδευση, που κατοχυρώνεται από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (αρ. 28, ν.2101/92).

Δ) Θα πρέπει να μην εφαρμόζεται η Υπουργική Απόφαση με αριθμό 44512/Γ2/26/4/2002 του Υπουργείου σας ως προς το μέρος της το οποίο αναφέρεται στις εγγραφές αλλοδαπών μαθητών στα ΤΕΕ ως αντίθετη στη ΔΣΔΠ και τη σχετική εθνική νομοθεσία.

Τέλος θα θέλαμε να σας ευχαριστήσουμε για τη μέχρι σήμερα παραγωγική συνεργασία μας και είμαστε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων.

Γιώργος Μόσχος

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη
Υπεύθυνος Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού

Κοιν.:

1. Κύριο Γιώργο Μακρή
Γραφείο ΤΕΕ - Δνση Βθμιας Εκπσης - Α' Αθήνας
Σταδίου 43 10559